

Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları 323-4

İLMİHAL - II
İSLÂM ve TOPLUM

İlmi Danışma Kurulu: Prof. Dr. Hayreddin KARAMAN
Prof. Dr. Ali BARDAKOĞLU
Prof. Dr. H. Yunus APAYDIN

Yeni Baskı Editörü: Prof. Dr. Huriye MARTI

Yazarlar (II. Cilt): Prof. Dr. H. Yunus APAYDIN (Siyasal Hayat - Sosyal Hayat)
Prof. Dr. M. Âkif AYDIN (Aile Hayatı)
Prof. Dr. Ali BARDAKOĞLU (Haramlar ve Helâller, Çalışma Hayatı, Hukukî ve Ticarî Hayat)
Prof. Dr. Mustafa ÇAĞRICI (İslâm Ahlâkı)

ISBN: 978-625-7069-75-5

27. Baskı, Mayıs 2020, Ankara, 10.000 Adet

© Bütün Yayın Hakları Türkiye Diyanet Vakfı'na aittir.
Bu eser; Din İşleri Yüksek Kurulu'nun 16.07.2002 tarih ve 120 sayılı kararıyla uygun görülmüş ve Türkiye Diyanet Vakfı Mütevelli Heyeti'nin 02.04.2002 tarih ve 1068-6/e sayılı kararıyla basılmıştır.

Yayıncı Sertifika No : 15402

Baskı: **TDV**
YAYIN MATBAACILIK TİC. İŞLETMESİ
BASİMEVİ | PRINTING HOUSE

Ostim OSB Mahallesi 1256. Cadde
No: 11 06370 Yenimahalle / ANKARA

Tel: 0312 354 91 31 (pbx)

Faks: 0312 354 91 32

e-posta: bilgi@tdv.com.tr

İÇİNDEKİLER

ON ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Haramlar ve Helâller

I. İLKE ve AMAÇLAR	4
II. YIYECEKLER	6
A) ETİ YENEN ve YENMEYEN HAYVANLAR	9
a) Tarihçe	9
b) İlke ve Amaçlar	11
c) Kara Hayvanları	13
d) Su Hayvanları	17
e) Hem Karada hem Suda Yaşayan Hayvanlar	18
f) Hayvan Etleri ile İlgili Bazı Meseleler	19
g) Domuzla İlgili Fıkhî Hükümler	20
B) HAYVANLARIN KESİMİ	22
a) Kesilen Hayvan	23
b) Hayvanı Kesenin Niteliği	24
c) Tesmiye	26
d) Kesimde Kullanılan Alet	27
e) Kesim Usulü	28
f) Kesilen Hayvanın Karnından Çıkan Yavru	29
g) Değerlendirme	29
C) AV ve AVLANMA	30
a) Avlamanın Dinî Hükümü	31
b) Şartları	32
1. Avcı ve Avlama Şekli ile İlgili Şartlar	33
2. Avlanacak Hayvanla İlgili Şartlar	34
3. Av Aleti ile İlgili Şartlar	36
a) Silahla Avlanma	36
b) Avcı Hayvanla Avlanma	37

III. İÇECEKLER.....	39
IV. BAĞIMLILIKLAR.....	45
A) SİGARA.....	46
a) Zarar.....	47
b) İsraf.....	48
c) Nafaka Yükümlülüğü.....	48
B) UYUŞTURUCU MADDELER.....	49
V. GIYİNME ve SÜSLENME.....	50
A) ÖRTÜNME.....	51
B) İPEKLİ ELBİSE ve KUMAŞ KULLANIMI.....	54
C) SÜSLENME ve ESTETİK MÜDAHALELER.....	59
a) Saçla İlgili Tasarruflar.....	61
b) Kaş Alma-Kıl Yolma.....	62
c) Vücutta Kalıcı İz Bırakan Tasarruflar.....	63
d) Estetik Ameliyat.....	64
D) ALTIN ve GÜMÜŞ KULLANIMI.....	66
a) Altın ve Gümüş Kullanımıyla İlgili Hadisler.....	67
b) Altın ve Gümüş Ziynetin Kullanımı.....	68
c) Altın ve Gümüş Ev Eşyasının Kullanımı.....	68
d) Altın ve Gümüş Eşya Bulundurma.....	68
e) Altın Yüzük.....	71
f) Altın Süsleme.....	72
E) SAÇ SAKAL ve BIYIK.....	73
F) KOLONYA ve ALKOLLÜ MADDE KULLANIMI.....	76
VI. SANAT SPOR ve EĞLENCE.....	78
A) SANAT.....	78
a) Kavramsal Çerçeve.....	78
b) Resim ve Heykel.....	81
c) Müzik.....	90
B) SPOR ve EĞLENCE.....	99
a) Kavramsal Çerçeve.....	99
b) Peygamberimizin Teşvik Ettiği Bazı Sportif Faaliyetler.....	101
C) OYUN-EĞLENCE.....	103
a) Düğün.....	103
b) Tavlâ.....	104
c) Satranç.....	107
d) Kumar.....	108

VII. CİNSÎ HAYAT	110
A) CİNSÎ DUYGU ve CİNSİYET EĞİTİMİ.....	111
B) CİNSÎ HAYAT ve YASAKLAR.....	113
a) Zina Yasağı.....	116
b) Koruyucu Önlemler ve Yasaklar.....	119
C) DOĞUM KONTROLÜ.....	121
a) Bireysel Boyut.....	122
b) Nüfus Planlaması	124
D) ÇOCUK DÜŞÜRME / KÜRTAJ.....	125
E) SUNÎ İLKÂH ve TÜP BEBEK	129
VIII. GÜNLÜK HAYAT	132
A) BİD'AT ve HURAFELER	132
B) GAYB BİLGİSİ	135
a) Falcılık	137
b) Yıldız ve Burç Falı.....	139
c) Kehanet	142
d) Cincilik.....	143
e) Büyücülük	145
C) RUH.....	146
a) Ruh Çağırma	146
b) Tenâsüh	149
D) RÜYA TABİRİ	152
E) HASTALIK ve TEDAVİ.....	155
a) Haram Maddelerle Tedavi.....	156
b) Okuyarak Tedavi.....	159
c) Organ Nakli.....	160
1. İtikadî ve Uhrevî Açından.....	161
2. İslâm Hukuk Prensipleri Açısından.....	163
F) HAYVANLAR.....	167
a) Hayvan Hakları.....	167
b) Hayvan Besleme.....	169
c) Köpek.....	169
d) Sunî Tohumlama.....	171
IX. ŞAHİS ve MAL ALEYHİNE İŞLENEN TEMEL SUÇLAR.....	172
A) ÖLDÜRME	173
B) KAN DAVASI.....	175

C) İNTIHAR.....	176
D) İFFET ve NAMUSA SALDIRI.....	179
E) KİŞİLİK HAKLARINA SALDIRI.....	181
F) SARHOŞLUK.....	182
G) HIRSIZLIK.....	184
H) GASP ve YAĞMA.....	185
I) HAKSIZ FİİL.....	188
J) HAKSIZ İKTİSAP.....	189

ON DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Aile Hayatı

I. İLKE ve AMAÇLAR.....	194
II. EVLENME.....	197
A) EVLENMENİN ÖNEMİ.....	197
B) EVLENMENİN MAHİYETİ ve YAPILIŞI.....	198
C) NİŞANLANMA.....	201
D) EVLENMENİN UNSUR ve ŞARTLARI.....	203
a) Unsurları.....	203
1. Taraflar.....	203
2. İrade Beyanı.....	203
b) Kuruluş Şartları.....	204
1. Ehliyet.....	204
2. Meclis Birliği.....	205
3. Evlenme Engelinin Olmaması.....	205
4. Evliliğin Şartsız Olması.....	205
c) Geçerlilik Şartları.....	206
1. Şahitler.....	207
2. Evlenme Engelinin Olmaması.....	207
3. İkrahin Olmaması.....	208
4. Evlenmenin Gizlenmemesi.....	208
d) Yürürlük Şartları.....	209
e) Bağlayıcılık Şartları.....	209
f) Şartlara Uymamanın Sonucu.....	210
E) EVLENME EHLİYETİ.....	210
F) VELÂYET.....	211
G) DENKLİK.....	212
H) EVLENME ENGELLERİ.....	213

a) Devamlı Evlenme Engelleri.....	213
1. Kan Hısımlığı.....	213
2. Sihri Hısımlık.....	214
3. Süt Hısımlığı.....	214
b) Geçici Evlenme Engelleri.....	215
1. Başkasının Eşi Olma.....	215
2. İki Akraba ile Birden Evlenme.....	215
3. Üç Kere Boşanma.....	215
4. Din Farkı.....	216
I) EVLİLİĞİN SONUÇLARI.....	216
a) Kadının Hakları.....	216
1. Mehir.....	216
2. Nafaka.....	219
b) Kocanın Hakları.....	220
J) DEĞERLENDİRME.....	221
III. EVLİLİK BİRLİĞİNİN SONA ERMESİ.....	223
A) FESİH.....	223
B) BOŞAMA.....	224
a) Boşamanın Şartları.....	225
1. Kocaya Ait Şartlar.....	225
2. Kadına Ait Şartlar.....	227
b) Boşama Sözleri.....	227
c) Boşama Çeşitleri.....	229
1. Ric'î Talâk.....	229
2. Bâin Talâk.....	230
3. Sünnî Talâk.....	231
4. Bid'î Talâk.....	232
d) Şartlı Boşama.....	232
C) KARŞILIKLI RIZÂ ile BOŞANMA.....	233
D) MAHKEME KARARI ile BOŞANMA.....	233
a) Kazâî Boşanma Sebepleri.....	234
1. Hastalık ve Kusur.....	234
2. Kocanın Nafakayı Temin Etmemesi.....	235
3. Terk ve Gaiplik.....	236
4. Fena Muamele ve Geçimsizlik.....	237
b) Liân.....	238
c) İlâ.....	238

E) DEĞERLENDİRME	239
IV. EVLİLİĞİN SONA ERMESİNİN SONUÇLARI	241
A) İDDET	241
a) Ölüm İddeti	241
b) Boşanma veya Fesih İddeti	242
B) İDDET NAFAKASI	243
V. DOĞUM ve SONUÇLARI	243
A) NESEP	243
a) Nesebin Sübütü	244
b) Evlat Edinme	245
B) EMZİRME	246
C) ÇOCUĞUN BAKIM ve TERBİYESİ	247
D) NAFKA	247
a) Usul Nafakası	248
b) Fürû Nafakası	248
c) Hısımlık Nafakası	248
VI. MİRAS HUKUKU	248

ON BEŞİNCİ BÖLÜM

Siyasal Hayat

I. HİRİSTİYAN BATI'DA DİN ve SİYASET	256
A) TARİHSEL TECRÜBE	256
B) DİN ile İLİŞKİLERİ BAKIMINDAN DEVLET BİÇİMLERİ	260
a) Teokrasi	261
b) Bizantinizm	262
c) Laiklik	263
C) YÖNETİM BİÇİMLERİ	265
II. MÜSLÜMAN DOĞU'DA DİN ve SİYASET	267
A) KUR'AN ve SÜNNET	268
B) TARİHSEL TECRÜBE	270
a) Hz. Peygamber'in Siyasî Liderliği	270
b) Medine Sözleşmesi	272
c) Hz. Peygamber Sonrası Dönem	277
1. Hilâfetin Kaldırılması	283
2. Tarihsel Tecrübeye İlişkin Değerlendirme	293

C) KLASİK İSLÂM SİYASET TEORİSİ.....	297
a) Hâkimiyet.....	297
b) Devlet.....	298
1. Yasama.....	300
2. Yürütme.....	303
3. Yargı.....	306
c) Hilâfet.....	307
D) DEĞERLENDİRME.....	311
III. İNSAN HAKLARI.....	314
A) DİN ve VİCDAN HÜRRIYETİ.....	318
B) KADIN HAKLARI.....	324
C) KÖLELİK.....	337

ON ALTINCI BÖLÜM

Çalışma Hayatı

I. EMEK-SERMAYE DENGESİ.....	345
II. İŞÇİ-İŞVEREN İLİŞKİSİ.....	348
A) İŞ AKDİ.....	348
B) İŞVERENİN HAK ve SORUMLULUKLARI.....	351
C) İŞÇİNİN HAK ve GÖREVLERİ.....	352

ON YEDİNCİ BÖLÜM

Hukukî ve Ticarî Hayat

I. İLKE ve AMAÇLAR.....	360
A) AKİD.....	362
a) Akdin Tabii Unsurları.....	363
b) Akdin Kuruluş Şartları.....	366
c) Akdin Geçerlilik Şartları.....	368
d) Akidlerin Hükümsüzlüğü.....	370
e) Akdin Hukukî Sonucu.....	371
f) Akdin Sona Ermesi.....	372
g) Akid Çeşitleri.....	373
B) RIZÂ İLKESİ.....	375
a) Gabin ve Tağrîr Yasağı.....	375

b) Garar Yasağı	379
c) Bilinmezlik Yasağı	381
II. HUKUKÎ HAYAT	382
A) BORÇ	383
B) SATIM	386
a) Yasaklanan Satım Çeşitleri	388
1. Garar ve Bilinmezlik Sebebiyle Yasaklanan Satımlar	389
2. Zarar ve Gabin Sebebiyle Yasaklanan Satımlar	392
3. İbadet Vakti Açısından Konan Satım Yasağı	397
4. Harama Yol Açan Satım	398
5. Haram Yoldan Kazanan Kimselerden Alışveriş Yapmak	399
b) Satım Çeşitleri	400
C) TAKAS	401
D) KIRALAMA	401
E) ŞÜF'A	407
F) ŞİRKET	412
G) ÂRIYET	415
H) KARZ	416
I) HİBE	418
J) HAVALE	420
K) KEFALET	422
L) REHİN	424
M) EMANET MAL	428
N) BULUNTU MAL	429
O) VEKÂLET	432
P) YARGILAMA HUKUKU	433
III. TİCARÎ HAYAT	435
A) HELÂL KAZANÇ	436
B) FAİZ YASAĞI	439
a) Kur'an'da Faiz Yasağı	440
b) Sünnette Faiz Yasağı	442
c) Faiz Yasağının Amacı	444
d) Faiz Yasağının İlleti	447
e) Faiz-Kâr İlişkisi	448
f) Faiz Konusunda İslâm Bilginlerinin Tavrı	449
g) Faizde Hile	450
h) Enflasyon-Faiz İlişkisi	451

1) Vade Farkı-Faiz İlişkisi.....	452
j) Değerlendirme.....	453
C) İNE SATIŞI.....	456
D) DÖVİZ ve PARA DEĞİŞİMİ (SARF).....	461
E) ENFLASYONUN BORÇ İLİŞKİLERİNE ETKİSİ.....	462
F) VADELİ SATIŞ.....	467
G) PEY AKÇESİ ve CEZAI ŞART.....	472
H) KÂR HADDİ.....	473
I) HAVA PARASI.....	475
J) BORSA ve HİSSE SENEDİ.....	479
K) SİGORTA.....	483
a) Sigorta ve Garar/Cehalet İlişkisi.....	490
b) Sigorta–Kumar İlişkisi.....	492
c) Sigortanın Konusu.....	493
d) Sigorta ve Haksız Tazmin İlişkisi.....	494
e) Sigorta ve Faiz–Haksız Kazanç İlişkisi.....	495
f) Sigorta ve Kader İlişkisi.....	496

ON SEKİZİNCİ BÖLÜM

Sosyal Hayat

I. SORUMLULUK BİLİNCİ ve ÇEVRE.....	505
A) DOĞAL ÇEVRE.....	506
B) SOSYAL ÇEVRE.....	508
II. SOSYAL DÜZEN KURALLARI.....	514
III. KOMŞULUK İLİŞKİLERİ.....	516
IV. TÖRE ve TÖRENLER.....	518
A) MEVLİD.....	518
B) ZİYARETLEŞME.....	520
C) BAYRAMLAŞMA.....	521
D) TOKALAŞMA ve KUCAKLAŞMA.....	522
E) AŞURE.....	526
F) YILBAŞI.....	527
G) NEVRUZ.....	528
H) YAŞ GÜNÜ ve YIL DÖNÜMÜ.....	531

İslâm Ahlâkı

I. TANIMLAR ve GENEL BİLGİLER.....	536
A) AHLÂKIN TARİFİ ve MAHIYETİ.....	536
B) AHLÂK İLMİ.....	537
C) AHLÂK FELSEFESİ.....	539
D) İSLÂM AHLÂKI.....	539
II. TARİH ve LİTERATÜR.....	541
A) CÂHİLİYE DÖNEMİ AHLÂKINA KISA BİR BAKIŞ.....	541
B) KUR'AN ve SÜNNET'TE AHLÂK.....	543
a) İslâm'ın Ahlâkta Meydana Getirdiği Zihniyet Değişikliği.....	543
b) Kur'an ve Sünnet'te Temel Ahlâk Kavramları.....	546
1. Takvâ.....	547
2. Hilim.....	550
C) İSLÂM AHLÂKININ BİR BİLİM DALI OLARAK ORTAYA ÇIKIŞI.....	554
a) İlk Gelişmeler ve Örnek Eserler.....	554
b) Edep Kavramı ve Edebî-Ahlâkî Mahiyette Telifler.....	556
III. İSLÂM'IN BELLİ BAŞLI AHLÂK PROBLEMLERİNE BAKIŞI.....	559
A) AHLÂKÎ ÖZGÜRLÜK.....	559
B) AHLÂKIN KAYNAĞI.....	561
C) AHLÂKIN GAYESİ.....	563
IV. BAŞLICA AHLÂKÎ GÖREV ve SORUMLULUKLAR.....	565
A) İNSANIN KENDİ KİŞİLİĞİNE KARŞI GÖREVLERİ.....	565
a) İnsanın Bedensel Varlığı ile İlgili Görevleri.....	566
b) İnsanın Ruhsal ve Mânevî Varlığı ile İlgili Görevleri.....	566
1. Takvâ.....	567
2. Hilim.....	567
3. Hikmet.....	567
4. İffet.....	569
5. Doğruluk ve Dürüstlük.....	570
6. Tevazu.....	571
B) AİLEDE AHLÂKÎ GÖREVLER.....	572
a) Ailenin Önemi.....	572
b) Eşler Arasında Haklar ve Görevler.....	573
c) Anne Babanın Çocuklarına Karşı Görevleri.....	575

d) Çocukların Anne Babalarına Karşı Görevleri.....	576
e) Akrabalar Arasında Haklar ve Görevler.....	577
C) TOPLUMSAL GÖREV ve SORUMLULUKLAR.....	578
a) Sevgi, Kardeşlik ve Dostluk.....	578
b) Toplumsal Barış ve Uzlaşma.....	580
c) İnsan Haklarına Saygı.....	583
D) İŞ ve TİCARETLE İLGİLİ GÖREV ve SORUMLULUKLAR.....	587
a) Çalışma, Üretim ve Kazanmanın Önemi.....	587
b) Üretim ve Kazanma ile İlgili Görevler.....	588
c) Harcama ve Tüketimle İlgili Görevler.....	591
E) SİYASETLE İLGİLİ GÖREV ve SORUMLULUKLAR.....	596
a) İslâm Düşüncesinde Siyasetin Önemi.....	596
b) Yöneticinin Bazı Nitelikleri ve Görevleri.....	598
1. Ehliyet ve Liyakat.....	598
2. Adalet ve Dürüstlük.....	598
c) Yönetilenlerin Görev ve Sorumlulukları.....	600
1. Siyasî Otoriteye Saygı.....	600
2. Toplumun Haksız Yönetime Karşı Tavrı Alması.....	601
V. HZ. PEYGAMBER'İN ÖRNEK AHLÂKI ve ŞAHSİYETİ.....	602
DİZİN.....	609

ÖN SÖZ

Kısaca “davranış bilgisi” demek olan ilmihal; Rabbinde, kendine ve içinde yaşadığı toplum ve çevreye karşı sorumlulukları olan ve bunu yerine getirme gücüne sahip bulunan insanın, kendisinden beklenenleri yerine getirmesinde ona kılavuzluk etmeyi hedefleyen derli toplu bilgilerden ibarettir. Bu bilgiler hem dinî metinlerin doğrudan belirlemelerini hem de bu belirlemeler etrafında oluşan yorumları, tecrübe birikimlerini ve uzun dönemlerden süzülüp gelen bir dinî yaşayış geleneğini temsil eder.

Ferdî ve sosyal hayatı dinin emir ve önerilerine uygun şekilde yaşayabilmeyi mümkün kılan bir bilgilenmeye olan ihtiyaç, İslâm toplumlarında ilk dönemlerden itibaren değişik usullerde karşılanmış, fakat hem çalışma hayatının ve meşguliyetlerin arttığı hem de asırlardır oluşan dinî bilgi ve yorum mirasının iyice zenginleşip çoğaldığı ve âdeta bir kargaşanın yaşandığı günümüzde bu ihtiyaç daha mübrem hâle gelmiştir.

Elinizdeki bu ilmihalde; akaid, ibadetler, haramlar ve helâller, aile hayatı, ticarî ve sosyal hayat da dâhil olmak üzere günlük hayatı kuşatan bütün dinî ve fikhî konu ve problemler, dinin aslı

kaynaklarına ve genel kabul görmüş bilimsel metotlara bağlı kalınarak, fakat günümüzdeki gelişme ve değişim de göz ardı edilmeksizin ele alınmıştır. Böylece bu çalışmada, ilmihal kültürü çerçevesindeki problemleri güncelleştirmek ve günceli de problem edinmek, dinî-fikhî hükümlerin anlatımında klasik doktrinindeki farklı görüşlerin ve şekli tartışmaların arasına sıkışıp kalmadan fakihlerin yaklaşım tarzlarını ve demek istediklerini araştırmak, hem geleneksel fıkıh kültürünü vermek hem de bu bağlamda makul ve uygulanabilir bir çözüm önerisi getirmek amaçlanmıştır. Konuların anlatımında dinin aslı kaynaklarında yer alan hükümler ile İslâm toplumunda bu hükümler etrafında oluşan fıkıh kültür ve geleneğini, yorumları ve farklı bakış açılarını birbirinden titizlikle ayırt etmek de bu çalışmada izlenen temel bir metot olmuştur.

Eserin telifinde Hanefî mezhebinin görüşleri esas alınmış olmakla birlikte bu konuda sağlıklı bir muhakeme yapabilmeye zemin hazırlaması için çoğu zaman diğer fıkıh mezheplerinin ve çağımız İslâm bilginlerinin görüşlerine de yer verilmiş, gerektiğinde bunlar arasında gerekçesi de açıklanarak tercihlerde bulunulmuştur. Bununla birlikte bir konuda fıkıh kültüründe farklı görüşlerin bulunmasının birey açısından ne anlama geldiği ve bunlardan nasıl ve hangi ölçülerde yararlanılabileceği hususu hem başlangıçta bir metodoloji sorunu olarak işlenmiş hem de yer yer özel olarak belirtilmiştir.

Özellikle ibadet konuları incelenirken ilk önce, ibadetin anlam ve gâyesini genel olarak bildirmek üzere söz konusu ibadetin ilke ve amaçlarından bahsedilmiş, daha sonra verilecek birtakım şekli bilgilerin hangi anlam çerçevesi içerisinde yer aldığı gösterilmeye çalışılmıştır. Ayrıca, ibadetlerin yapılışına ilişkin mevcut bilgi ve hükümlerin anlamına da yer yer işaret edilmiştir. İbadet konularında verilen ilke ve amaçlar ile çizilen anlam çerçevesi, diğer birçok ilmihalde yer alan ve mükellefi düşünme, kavrama ve bilinçli ifade bulunma konumundan uzaklaştırarak gereksiz ayrıntı ve bilgi yığınına tekrar etmemize gerek bırakmamıştır. Yazım konusunda izlenen bu metot, netice itibarıyla bireyin, ibadetlerin ifasına ilişkin soru ve sorunlar konusunda Allah karşısında sorumluluk üstlenmesini ve bu sorumluluk çerçevesinde inisiyatif kullanmasını mümkün ve gerekli kılmaktadır.

Eserin telifinde fıkıh kültüründeki ağırlıklı görüşlerin yanı sıra, büyük bir ilmî mesai ile hazırlanan *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*'nden, yine araştırma ürünü bilimsel bir eser olan *İslâm'da İnanç İbadet ve Günlük Yaşayış Ansiklopedisi*'nden, merhum Ömer Nasuhi Bilmen'in *Büyük İslâm İlmihali*'nden ve kaynak belirtilmemekle birlikte genel fıkıh literatüründen âzami ölçüde yararlanılmıştır.

Birinci ciltte; din ve İslâm dini, İslâm dininin tarihî süreçteki anlaşılma tarzı ve ekolleşmeler, fıkıh ilminin gelişim seyri, ilmihal kültürünün iyi kavranabilmesi için anahtar konumundaki temel fıkıh ve fıkıh usulü kavramları üzerinde durulduktan sonra İslâm'ın beş esası işlenmiştir. Bu cilt, Müslümanın Yaratan karşısındaki konum ve sorumluluğunun işlenmesine tahsis edilmiştir.

İkinci ciltte ise; sosyal içerikli bazı ibadetler, helâller ve haramlar, aile hayatı, sosyal ve siyasal hayat, hukukî ve ticarî hayat, ferdî ve toplumsal ahlâk da dâhil Müslümanın toplum içindeki konumu ve ilişkileri ele alınmıştır.

Konuların çatısı, telif heyetinde yer alan sahasının uzmanı ilim adamlarınca oluşturulmuştur. Heyetimiz, bu tür çalışmaların kolektif bir çalışma sonucu daha verimli hâle geleceğinin idraki içinde ortak mesai ile her bir konuyu aralarında tartışarak bazı tercih ve çözüm önerileri geliştirmiş ve eserin nihai ilmî sorumluluğunu yazarlarla birlikte üstlenmiştir. Bu itibarla eserin hazırlanmasında bilimsel katkılarda bulunan ilim adamlarına, bu projenin gerçekleşmesini aktif olarak destekleyen İSAM ve TÜRKİYE DİYANET VAKFI yetkililerine ve personeline teşekkür ederiz.

12.09.1998

Bağlarbaşı-İstanbul

Prof. Dr. Hayreddin Karaman

Prof. Dr. Ali Bardakoğlu

Prof. Dr. H. Yunus Apaydın